

Vagan krompirja 1 fl. 30 kr. do 1 fl. 40 kr.
Funt bolj slabe moke 4, 6 do 9 krajc. Cent
premoga od 20 kr. do 1 fl. 10 kr.

(Dalje sledi.)

Potovanje po Laškem.

Spisal M. Verné.

15. pismo.

Dragi prijatel!

Poslednjič sim ogledal še tretji del današnjiga mesta, ki je od ljudskega terga doli na levi strani že večkrat v misel vzete silno dolge ulice, ki se ji „Corso“ pravi; pa razun španjskiga terga „Piazza di Spagna“ in sila veliciga poslopja Propagande ali društva, ki si za razširenje vére od nekdanj toliko prizadeva, in krasne štirne, ki ji „Fontana Trevi“ pravijo, in cerkve sv. Aposteljnov, Ti ne bom nič več v misel vzel. To cerkev Ti pa le zato imenujem, ker v nji krasno delo Kanovavih rok (Canova) — častitljiv spominek slavniga papeža Klemen XIV. (Ganganelli) stoji.

Med Kapitoljskim in Kvirinalskim gričem je Trajanov terg (Forum Trajani), kjer še zmiram čudovito lep Trajanov steber stoji, ki so mu ga bili Rimljani, potem ko je bil Dakiane otepel in premagal, omislili in iz 34 kosov lepiga marmorja sozidali. Trajanove zgodbe so v marmor tako krasno vrisane, da ni dopovedati. Namest Trajanove podobe, ki je bila iz pozlačeniga bronca, je papež Sikst V. podobo sv. Petra na-nj postavil.

Od tod sim šel na Kvirinalski grič, ki mu „Monte Cavallo“ pravijo. Na tem verhu je krasno in sila veliko poslopje, v katerem sv. oče papež stanuje. Vidil sim ga le od zunaj; noter se ne smé, kadar so papež domá. Vert bi bil sicer lahko ogledal, ker sim dovoljvno pismo imel; pa ker poslopja nisim mogel videti, mi tudi za vert ni mar bilo. Temu poslopju je še drugo, ne visoko, pa silno dolgo prizidano, kamor se kardinali zberejo, kadar papeža volijo. — Pred Kvirinalskim poslopjem je velik terg z lepo štirno in z visocim obeliskom, ki med podobama Kastorja in Poluksa stoji, ki vsak svojiga silno veliciga konja krotita. Obé podobi ste iz beliga marmorja z napisom: „Opus Phidiae“ — „Opus Praxitelis“ kaj lepo iztesane.

Ne dalječ od tod je veličansko poslopje knezov Barberinskih z lepim muzejem malarskih del, med kterimi je tudi Rafaelova fornarina, ki jo je sam malal, in pa podoba prelepe Čenči, delo Guido-Renovih rok.

Potem sim šel na Eskvilinski grič, kjer je sred prostorniga terga cerkev matere božje, ki ji „Santa Maria Maggiore“ pravijo. Nekdaj so ji Liberiana in tudi „ad nives“ djali, zato ker je na tistem mestu verh Eskvilinskiga griča sozidana, kjer je bilo 5. dan veliciga serpana v letu 352 pod papežem Liberiam zamelo. O nekdanjih časih je bil tu — pravijo — zal Junonin tempelj, ki so jo „Juno Lucina“ imenovali, Cerkev ima krasno klonico, ki na dvéh verstah lepih granitastih stebrov sloni in celo širokost cerkve obseže. Pod klonico je na desni bronena podoba španjskiga kralja Filipa IV. in petero vrat v cerkev, tode ene so zazidane, in jih le o svetim letu (Jubilæum) odzidajo in odprejo. V cerkvi, ki jo dvé versti po 18 lepih stebrov iz greškiga marmorja v tri predale delite, je vse čudovito lepo; zgoraj je vsa pozlačena s tistim prvim zlatom, ki je bilo iz novo najdene Amerike prinešeno, in ki sta ga bila Izabela in Ferdinand v Rim darovala. — V ti cerkvi sta groba ali marveč krasna spominka Siksta V. in Pavla V. v čudovito lepih kapealah, ki ju mende zato Sikstov in Pavlov imenu-

jejo. Cerkveni zvonik Ti pa le za to v misel vzamem, ker je nar visokejši vsih v Rimu in silno star; že Gregor XI. ga je sozidal, potem ko se je bil iz Aviniona v Rim preselil.

Na Viminalskim griču, kamor sim iz imenovane cerkve šel, so grozne podertine nekdanjih silno prostornih Dioklecianovih toplic (Thermæ); in poleg ali marveč vsred teh je veličanska cerkev matere božje, ki ji „Santa Maria degli Angeli“ pravijo. Cerkev je po Mihel-Angelo Buonarotovim risu v podobi greškiga križa ravno na tistem mestu sozidana, kjer je nekdanj silno velika dvorana bila, ki so jo Pinakoteka imenovali. Osem po 63 pedí visocih, in na okroglej po 16 čevljev debelih granitastih stebrov še stoji, kjer so nekdanj stali. — Sred teh groznih podertin je tudi samostan nekih belih menihov, ki jim Čertozini pravijo, in ki — ne vém zakaj — nikdar nič ne govore.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Siska. B. Ta mesec se ne da dosti od naše žitne kupčije pisati, ker ni kupca, pa tudi blaga ne veliko. S prosam, ovsam in sorsico ni celó nič kupčije, pa tudi s koruzo in pšenico ne veliko. Nekteri tergovci so s ceno koruze in pšenice enmalo poskočili, pa menda le za to, da bi kupovanje enmalo vneli. Cena koruze je po sorti 2 fl. 30 do 2 fl. 36 kr., nar lepši pšenice 4 fl. 36 kr., druge sorte od 4 fl. 30 do 4 fl. 10 kr. Noviga ovsa se nič kaj iz meje ne vozi; cena je 1 fl. 20 do 1 fl. 30 kr., pa je slabe baže, ker ni prerešetan. Ker ste Sava in Kupa zlo majhne, ne morejo ne ladje ne parobrodi do nas, tedaj je veliko žita na poti. Drugi mesec pričakujemo noviga žita iz Banata, ktero je nek prav dobro; kako pa bo cena, se še nič ne vé. V drugim pismu vam bom v stanu kaj več povedati; dosihmal se bo tudi kupčija spet oživila.

Iz Celovca piše „šolski prijatelj“ *) o ljudskih šolah na Koroškem takole:

„Leta 1851 je bilo u Koroškej vojvodini 274 katoliških ljudskih šol vsih vkup; med timi so bile 4 glavne šole, 266 je jih bilo pervenčnic, in 4 so bile za deklice. Zastran jezika, u kterem se je učilo, je jih bilo 207 nemških, 17 slovenskih in 50 nemško-slovenskih šol. Ušolanih vesi je bilo 2575, neušolanih 690. Otrok za šolo zrelih je bilo vsih vkup 13.447, u šolo je jih pa hodilo 11.287; po tem taj je jih ostalo 2160 brez šolskega nauka.

Te številke so železne priče:

- a) da Gorotanci za šole kaj marajo. Krajnska vojvodina, postavim, šteje blizo 500.000 prebivavcev, ima pa le 105 šol; Koroška šteje 320.000 prebivavcev, ima pa 274 šol! Slava Gorotancem!
- b) da Slovenci na Koroškem za šole veliko manj marajo kakor pa Nemci. Med prebivavci je jih več ko tretjina terdih Slovencev, vendar je med 274 šolami le samo 17 slovenskih šol! Slovenci, pri šolah imate vi še veliko, veliko popraviti!
- c) In slednič, da je tudi na Koroškem še 2160 ljubih otročičev, kterim kruha za neumerjočo dušo manjka,

*) Častiti „šolski prijatelj“ nam bo prijateljsko prizanesel, da smo unidan popis šolskega stana na Krajnskem iz „Graškega časopisa“ vzeli, ki ga je kakor tudi „šolski prijatelj“ iz „öst. Schulbothe“ vzel. Menda se nikomur krivica ne godi, če se prepisane številke iz tega ali unega časnika vzamejo! Ker nas je pa „Graški dopisnik“ s svojimi dobrimi misli o pomanjkanji šol k premišljevanji spodbodel, ktero smo pristavili k golemu številstvu, je menda naravno in pravično, da smo tisti časnik imenovali, ki je bil vzrok našega spisa, kakor danes radi ponatisnemo iz »šolsk. prij.« pričujoči sestavek o stanu Koroških šol, ker ni golo številstvo. Vred.

kteri s svojimi ročicami za ljubi kruhec prosijo, pa ni nobenega, da bi ga jim lomil! Gerdo in žalostno!

Iz Toplic na Dolenskim 18. augusta. Včeraj je bila po slovesni šolski sveti maši konecletna šolska preskušnja s tukajšnjimi fantiči in deklicami v pričo častitiga gosp. Novomeškiga prošta Jerneja Arko-ta in mnogih drugih duhovnih gospodov; tudi nekteri očetje in ena mati so bili v pričo, viditi in slišati, kako se bodo njih otročiči obnesli. Ko v šolo stopim, sim bil nepričakovano od vsih učencikov enoglasno po kersansko pozdravljen: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ De vse drugo preskočim, kar se v dobro vredjenih šolah godi, le povém, de so učenci obojiga spola per izpraševanju tako odgovarjali in se obnašali, de se je očitno pokazalo, kako goreče uneta sta tukajšnja duhovna gospoda, gosp. fajmošter Juri Gornik in gosp. kaplan Janez Škofic za omiko in blagor mladih ovčic svoje čede, in de tudi tukajšnji gosp. šolski učitelj Janez Novak, kteriga oba imenovana gospoda čislata, take lastnosti ima in jih tudi razodeva, de bi smeli s šolami sploh zadovoljni biti, če bi vsi učitelji le taki bili. Ker nekteri stariši otrok v nemščino tiše, je on med letam, jim vstreči, desiravno ni bil dolžan, še po dokončanim šolskim času, ki je bil slovenščini odmenjen, na dan po pol ure učenci tudi v nemščini vadal, in so tudi per preskušnji pokazali, de so se res nekoliko navadili, kolikor je takim v tolikšim času in takim kraji mogoče, kar se pa meni v ljudskih malih šolah le nepotrebna muka (martra), škodljiva zguba časa in pokvara slovenskiga jezika zdí. Gosp. kaplan in gosp. učitelj sta med letam učenci tudi v petji urila, zatorej so po dokončani poskušnji tudi zapeli in scer tako ubrano, de se je spet tudi tukaj imenovanih dvéh gospodov gorečnost, pridnost in poterpežljivost očitno pokazala, posebno tistimu, ki je že kdež z otroci kaj opraviti imel, in tako sim se prepričal, de ne le na Gorenskim, ampak tudi na Dolenskim že otroci prijetno peti znajo, in de ni sploh res, kar sim nekda slišal: „Gorenci pojejo, Dolenci pijejo!“ De bi se le ne bilo že okoli obrnilo?! — Po tem so bili nar pridnejši z bukvicami in podobami obdarovani in pa pohvaljeni. — Na zadnje, kar pa z nejevoljo povém, se je izmed poslušavcev, en gerdún, oče dvéh pričujočih učencev, terd kmet, oslepljen nemškutar, desiravno nemško ne zná, oglasil, de bi se bil v pričo nas vsih in otrok nad gospod učiteljem znosil že zavoljo nekake poprejšnje pa nezadolžene pike na-nj, in iz nevošljivosti, ki mu je vidama iz oči migljala, de je bil nar boljši učenik še posebno pohvaljen, desiravno je bil tudi njegovih sinov eden z bukvicami obdarovan, pa po pravici že le med zadnjimi. Rekel je ošabno in zabavljaše, de mlajiga ne bo več v šolo pošiljal, ker že dvě leti hodi in še čerk ne pozná, kakor de bi učitelj čudeže delati mogel, ali pa z lijakam tudi terdim buticam učenost vlivati znal; pa letá fantè verh čerk vonder že tudi nekoliko zlogovati zná. Poslednjič je še pred šolskimi durmi v pričo gosp. domačiga fajmoštra in nas drugih duhovnov gospod prošta napletal, de bi učitelju zapovedali, zanaprej otroke bolj nemško, kakor slovensko učiti, kar bi jim bilo po njegovu glavi bolj koristno! Nar na zadnje jih je še vprašal, če bi smel on med letam, kadar bi hotel, v šolo pogledat in poslušat priti, kako se učitelj med otroci obnaša?! Ali ni to od sile! Človek, ki je po takim neotesanim vedenji očitno pokazal, de ni nikdar v šolo hodil ali saj de mu za šolo ni nič mar bilo, hoče biti nadzornik šole!! Taka šola, kteri bi tak človek ogleda bil, bi mogla pač prava šola biti!! Modre od-

govore prečastitiga gospod prošta si pa že lahko mislite, brez de bi vam jih pravil. **Juri Plemelj.**

Iz Ljubljane. Kakor pretečene leta se je tudi letos konecletna preskušnja malih učenčkov in učenk v tukajšnji obvarovavnici (Kleinkinderbewahranstalt) prav dobro obnesla. Očitno se je vidilo, da višji šolski ogleda gosp. kanonik Savašnik, kakor tudi gospá grofnja Chorinskova in vse druge pričujoče varhinje te gojilnice, ktere učenik je pridni gosp. J. Pfeifer, so bili prav zadovoljni z obnašo in odgovori izpraševanih otročičev. Z veseljem pristavim, da se tudi v ti šoli, kakor se spodobi, domačimu slovenskemu jeziku v vsim pravica skazuje, in da sta se dva fantka: Albert Kosmač z začetnim nemškim, A. Popovič pa s končnim slovenskim govoram prav dobro odrezala. Prečastita gospá gr. Chorinskova je po dokončani preskušnji nar pridnišim in ubožnišim 3 učenčkam darila v svetlih dvajseticah podelila; razun teh so dobili tudi vsi drugi vsak svojo belo štruco iz rok milih varhinj, s ktero so veseli domu skakljali. — Eksercicije g. duhovnov Ljubljanske škofije, ki so se v pondelj popoldne pričele, so jenjale v petek dopoldne.

Novičar iz mnogih krajev.

Nova postava za natis bukev, časnikov in družih spisov, ima po cesarskim ukazu od 11. t. m. prvi dan prihodnjiga mesca po vsim cesarstvu in tudi v tistih krajih v veljavnost stopiti, ki so dosihmal še v vojaški posadki. — Svetli cesar je spet mnogim svetniga in duhovskiga stanú, ki so se v letu 1848 in 1849 Ogerskiga punta vdeležili, milostno prizanesel. — Za gotovo pravijo, da pride 1. oktobra v Zagreb. — Deržavni bankovci, ki donasajo činže 3 od 100, pridejo konec tega leta toliko ob veljavnost, da ni nihče primoran jih jemati, vse cesarske kase pa jih bojo jemale z doštetimi činži; kdor jih ima, jih zna zamenjati v druge deržavne bankovce. — Sliši se, da se bojo kupčijske učilnice po vsih poglavnih mestih napravile. — Dr. Schmidl je začel v družini še s 4 učenimi možmi podzemeljske jame na Krasu preiskovati. — Gosp. minister notrajnih oprav je krepko podporo obljubil Kraški družbi za pogoždjevanje Krasa. — Žita na južnim Rusovskim se je letos sila veliko pridelalo, kar bo tudi družim deželam na dobro. — „Serbskimu dnevniku“ se piše, da je knez Černogorski arhimandrita Nikola Rajčević-a za vladika Černogorskiga izvolil. — V mnogih Sardinskih mestih so našli unidan ponoči francoske gerbe na hišah francoskih poročnikov z blatam nama-zane. — Spet se je vnel po Napoleonovi stranki na Francoskim hrup po cesarstvu, ki je bil začasno potihnul. — Košut v Londonu pokojno prebiva; angleška vlada je nek naznanila austrijski, da bo skerbela, da Košut ne bo ondi nič storil, kar bi utegnulo Austrijo žaliti. — V Turškim mestu Drinopolji je pogorelo spet 300 bajt; ljudstvo je zlo nejevoljno, ker misli, da ti požigi izvirajo iz sovraštva do Turškiga vladarstva. — Angleško ministerstvo je sklenilo, deržavniga zbora ne pred 21. oktobram skup poklicati. — Tudi „Novicam“ znani vremenski prerok, prof. dr. Stiefel je unidan nanagloma umerl. — Nek hlapec Rusinske cerkve v Tarnoplu je pred nekimi dnevi svojim znancam rekel, da bo naredil, da se drugi dan ne bo maša v cerkvi brala. Drugo jutro ga najdejo v cerkvi obešeniga. V svarilo drugim ga je ukazal fajmošter po konjedercu, kterimu je za to 15 rubljev plačal, z višala sneti. Zdravniško preiskovanje je razodelo, da je polič žganja popil, preden se je obesel. Cerkev je potem fajmošter zapreti dal in vrata zapečatil. Žalostno so se spolnile hlapcove besede.